

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ๑ ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

วงการศึกษไทยปัจจุบันให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาไทยน้อยจนน่าวิตกว่าในอนาคตคงจะมีผู้สนใจน้อยลงทุกวัน โดยเฉพาะภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตถือเป็นภาษาทางศาสนาเมื่อนำมาเปลี่ยนแปลงเป็นภาษาไทยจะมีความกลมกลืนไพเราะงดงามและสุภาพ มักจะใช้ในวงการศึกษาชั้นสูงเช่น ราชศัพท์ สุนทรพจน์ คำกล่าวรายงาน และกวีนิพนธ์ เป็นต้น ดังคำอ้างทางประวัติศาสตร์ภาษาไทยตั้งแต่อดีตดังต่อไปนี้

ภาษาไทยนั้นเราทราบกันมาแล้วว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ตอนที่พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๑๘๒๖ แต่การพูดภาษาไทยนั้นมามีมาก่อนแล้ว ดังนั้นภาษาไทยจึงมีภาษาอื่นมาผสมผสาน โดยเฉพาะภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ซึ่งเข้ามาแพร่หลายพร้อมกับพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ นั่นคือมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ย่อมมีความเจริญและเสื่อมสลายไปตามกาลสมัย ยุคหนึ่งอาจมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมสองประเภทหรือมากกว่าสองประเภทแล้วพัฒนาให้เจริญมากขึ้นตามที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างไว้^๑ ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพชนได้พยายามสร้างสรรค์ไว้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีคุณค่าควรแก่การศึกษาค้นคว้าอย่างยิ่ง ซึ่งจะบ่งบอกถึงความเคลื่อนไหวของอารยธรรมและค่านิยมของกลุ่มชน โบราณต่าง ๆ แต่ละยุคสมัยทุกภูมิภาคของประเทศไทย และจะเป็นหลักฐานทางวิชาการด้านศาสนา ศิลปะ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และอักษรวิทยาของไทยอีกด้วย

เนื่องจากต้องการค้นหาความจริงให้สังคมได้รับรู้ว่า อิทธิพลภาษาทางศาสนานั้นมีความสำคัญในสังคมของประเทศที่นับถือศาสนานั้น ๆ การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ได้เนื้อหาของหลักธรรมโดยปริยาย และภาษาถือว่าเป็นวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นบุคคลากรด้านภาษาไทยควรเป็นตัวอย่างด้านการใช้ภาษาที่เป็นแบบอย่าง ทั้งนี้ไม่ใช่แต่ครูอาจารย์เท่านั้น บุคคลสาธารณะต่าง ๆ เช่น ผู้นำของชาติ พระสงฆ์ ดารา นักแสดง และนักร้อง เป็นต้น ควรตระหนักเรื่องการสื่อออกไปสู่สาธารณชนให้มาก

^๑ หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, *จารึกในประเทศไทย เล่ม ๕ พ.ศ. ๒๕๒๙*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศิลปากร, ๒๕๒๙), หน้า ๑.

รศ.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กล่าวถึง ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนและการใช้ภาษาไทยในปัจจุบันว่า จากการสำรวจกลุ่ม ครูตัวอย่างในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และบุคคลอาชีพอื่น ๆ จำนวน ๑,๕๘๓ คน พบว่า ในระดับอุดมศึกษามีการพัฒนาบุคลากรด้านภาษาไทยน้อยที่สุด และปัญหาที่ พบคือ การพูดไม่ชัด ใช้คำไม่ถูกต้อง และพูดวกวน ส่วนการเขียน มักใช้คำผิดความหมาย การอ่าน นั้นส่วนใหญ่ออกเสียงไม่ถูก และจับใจความไม่ได้

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง กล่าวว่า ปัญหาของการใช้ภาษาไทย นั้นมาจาก ๓ ส่วน ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต บุคคลที่มีชื่อเสียง และสื่อมวลชน โดยสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้ การเขียนภาษาไทยบกพร่องอย่างมาก ส่วนดารา และพิธีกร มักอ่านคำผิด ผู้นำประเทศ มักพูด ภาษาไทยคำภาษาอังกฤษคำ และใช้คำไม่สุภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ปัญหา^๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสเปิด ประชุมสัมมนาวิชาการ มีใจความตอนหนึ่งว่า

ประเทศไทยคือประเทศหนึ่งในจำนวนไม่มากนักที่มีภาษาของตนเองใช้ และเรียกภาษา ของตนเองได้อย่างภาคภูมิใจว่าภาษาไทย ตามธรรมชาติภาษาย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาตาม สถานการณ์ในสังคม อีกส่วนหนึ่งภาษาคืออุปกรณ์สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และวัฒนธรรม ของคนในชาติ การเรียนการสอนภาษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ วิธีการสอนภาษามีหลายอย่างหลายทฤษฎี การจะตัดสินว่าทฤษฎีหรือวิธีการใดวิธีการหนึ่งดีกว่าอย่างอื่น จะต้องพิจารณาตัวภาษาและ สถานการณ์เป็นสำคัญ

ภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ทำให้เรามีวัฒนธรรม มีความรู้ มีเทคโนโลยี ต่าง ๆ ได้ ถ้าไม่มีภาษาแล้วแต่ละคนน่าจะทำอะไรได้เฉพาะตามสัญชาตญาณที่มีอยู่ ตั้งแต่เริ่มต้น ตระกูลสัตว์ หรือตระกูลคน หรือตระกูลไทย แต่ว่าถ้ามีภาษาทำให้เราถ่ายทอดประสบการณ์ตั้งแต่ อดีตมาถึงปัจจุบันนี้ได้ โดยส่งผ่านระหว่างคนรุ่นเดียวกัน คนในรุ่นก่อน รุ่นหลัง ที่มีภาษาเขียนที่ทำให้ จารีกข้อความต่าง ๆ ได้จนมาถึงยุคปัจจุบันนี้ได้อ่านวิชาที่เคยเรียนมา ได้อ่านจารึกขอมซึ่งจารึก มาตั้งแต่เมื่อพันปี ก็ยังอ่านเข้าใจได้ คิดว่านี่คือความสำคัญของภาษา

อาจารย์ท่านหนึ่งได้เอ่ยว่า มีบางคนกล่าวว่าคำราชาภาษาไทยนั้นไม่ควรเปลี่ยนแปลง ควร เอาไว้อย่างเดิม หรือบางคนว่าควรต้องเอาแบบเรียนเร็วหรือแบบเรียนที่สมเด็จพระยาดำรงรา ชานุภาพเอามาศึกษาใหม่ หรือว่าควรที่จะเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ก็มีทั้งคนที่อยากจะเก็บของเก่าไว้ ทั้งอยากจะเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ซึ่งก็น่าจะถูกต้องตามหลักเหตุผลทั้งสองฝ่าย บางอย่างที่ดีอยู่

แล้วและเป็นวิธีการที่คืออยู่แล้วก็น่าจะเก็บเอาไว้ใช้ หรือว่าบางวิธีก็เหมาะกับคนบางคน เขาเรียกว่า
 ลางเนื้อชอบลางยา คือว่า บางคนใช้วิธีนี้แล้วไม่สำเร็จต้องใช้วิธีอีกอย่างหนึ่ง*

ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตถือเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยมากที่สุดที่คนไทยในระดับนักการศึกษา (Educated Persons) ทราบดี แต่เป็นเรื่องยากสำหรับผู้เริ่มเรียนและชนระดับราก
 หญ้าทั่วไปที่จะทราบ อย่างไรก็ตาม คนไทยทุกคนก็ยังนิยมและยินดีที่จะใช้พูดด้วยความเต็มใจ
 ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะให้ชนทุกระดับชั้นเข้าใจภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในเรื่อง
 ความหมาย, ที่มา, การออกเสียงของคำที่เมื่อกลายมาเป็นภาษาไทย หรือ บาลีไทย สันสกฤตไทย

อนึ่งในการวิจัย หลายสำนักพบปัญหาเรื่องการใช้ภาษาไทยผิดหลายอย่าง ในที่นี้จะขอ
 ยกตัวอย่างมาให้ดูงานวิจัยกลุ่ม กรุงเทพมหานคร ว่า

การใช้ภาษาไทยในสื่อสารมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ ได้รวบรวมประโยคที่ใช้ภาษา
 ผิด รวม ๖๘๓ ประโยค และจำแนกออกเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

๑. ประโยคที่ใช้คำศัพท์สแลง มีจำนวน ๗๖ ประโยค
๒. ประโยคที่ใช้คำศัพท์และใช้สำนวนไทยผิด มีจำนวน ๒๕๒ ประโยค
๓. ประโยคที่ใช้อักษรย่อและคำย่อที่ผิด มีจำนวน ๑๐๗ ประโยค
๔. ประโยคที่เรียงลำดับประโยคผิด มีจำนวน ๒๘ ประโยค
๕. ประโยคที่ขาดความชัดเจน มีจำนวน ๑๑๘ ประโยค
๖. ประโยคที่มีลักษณะ ๑-๕ รวมกันในประโยคเดียว มีจำนวน ๖๒ ประโยค

จากผลการศึกษาวเคราะห์พบว่า สาเหตุสำคัญของการเขียนหนังสือผิดมีดังนี้

- ๑) การออกเสียงผิด
- ๒) การเห็นรูปคำหรือตัวอย่างที่ผิด
- ๓) การใช้แนวเทียบผิด
- ๔) การไม่ทราบความหมายของคำ
- ๕) การไม่รู้หลักเกณฑ์ทางภาษา

และมีสาเหตุอื่น ได้แก่ การเขียนคำย่อและอักษรย่อ การใช้คำภาษาต่างประเทศ และการ
 เขียนคำศัพท์เฉพาะทางวิชาการแต่ละสาขา

การใช้ภาษาไทยในสื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์ ได้รวบรวมคำพูด คำอ่านที่ใช้
 ภาษาผิด จำนวน ๓๕๕ คำ และจำแนกสาเหตุของการใช้ภาษาผิด ๑๐ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. การพูด/อ่าน คำสมาสและคำสนธิผิด จำนวน ๑๑๕ คำ

* news.buddyjob.com/lifestyle/show_news-๔๔๕๘-๑๑.html - ๕๖k

๒. การพูด/อ่านผิดจากกฎเกณฑ์การใช้ภาษาไทย	จำนวน	๖๕ คำ
๓. การพูด/อ่านคำที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตผิด	จำนวน	๕๕ คำ
๔. การพูด/อ่านคำตามความนิยมผิด	จำนวน	๒๗ คำ
๕. การพูด/อ่านคำที่มีอักษรนำผิด	จำนวน	๒๕ คำ
๖. การพูด/อ่านคำที่มี รร (รอหัน) ผิด	จำนวน	๒๒ คำ
๗. การพูด/อ่านคำที่มีอักษรกล้ำและออกเสียง ร, ล ผิด	จำนวน	๒๐ คำ
๘. การพูด/อ่านคำแผลงผิด	จำนวน	๑๒ คำ
๙. การพูด/อ่านคำที่มี ตัว ฤ ผิด	จำนวน	๑๐ คำ
๑๐. การพูด/อ่านคำที่มีตัว ๗ ผิด	จำนวน	๕ คำ

ผู้วิจัยได้แก้ไขประโยคที่หนังสือพิมพ์ใช้ผิดทั้ง ๖๘๑ ประโยค ให้ถูกหลักการเขียนภาษาไทยและแก้ไขคำพูด คำอ่าน ที่สื่อโทรทัศน์ใช้ผิดทั้ง ๑๕๕ คำ ให้ถูกหลักการพูดและหลักการอ่าน รวมจำนวนประโยคและคำที่ได้แก้ไขทั้งสิ้น ๑,๐๓๘ ประโยค + คำ

จากหลักฐานพบว่า อักษรภาษาไทยมีกำเนิดมานานมากกว่า ๑๐๐ ปี ทำให้ภาษาไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงจากเดิม ทั้งภาษาเขียน ภาษาพูด และภาษาอ่าน สังคมไทยรับวัฒนธรรมทางภาษามาจากต่างประเทศจำนวนมาก ทำให้คนไทยใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันบางครั้งเกิดอย่างบกพร่องและเป็นปัญหาได้ จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาไทยในหนังสือพิมพ์พบว่า ส่วนใหญ่ใช้คำศัพท์ผิดและสำนวนไทยผิด ใช้คำศัพท์สแลงมาก ใช้อักษรย่อและคำย่อ เรียงลำดับข้อความในประโยคไม่ถูกต้อง ประโยคขาดความชัดเจน ความงดงาม และความสละสลวย ใช้ประโยคที่มี ๒ ลักษณะรวมกัน ทำให้เข้าใจความหมายได้ยาก ส่วนการใช้ภาษาไทยในสื่อโทรทัศน์พบว่ามีกรพูด และการอ่านภาษาไทยที่มีปัญหาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

- ๑) คำสมาสและคำสนธิ
- ๒) คำที่ใช้ผิดกฎเกณฑ์ภาษาไทย
- ๓) คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต
- ๔) คำที่อ่านตามความนิยม
- ๕) คำที่มีอักษรนำ
- ๖) คำที่มี รร (รอหัน)
- ๗) คำที่มีอักษรควบกล้ำ และการออกเสียงตัว ร, ล
- ๘) คำแผลง
- ๙) คำที่มีตัว ฤ และ
- ๑๐) คำที่มีตัว ๗

สื่อสารมวลชนทั้ง ๒ ประเภทนำคำภาษาอังกฤษมาใช้จำนวนมาก ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องคิดหาคำไทยมาใช้แทนให้ถูกต้องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการใช้ภาษาไทยในสื่อสารมวลชนต้องเริ่มจากการเลือกใช้คำศัพท์บัญญัติที่มีการตรวจสอบว่าถูกต้องทั้งจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ สารานุกรมอักษรานุกรม และตำรา-หนังสือ หลักการใช้ภาษาไทย หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์สแลง อักษรย่อและคำย่อ ศึกษาการแต่งประโยคให้มีความสมบูรณ์ชัดเจน คิดหาคำไทยมาใช้แทนคำภาษาอังกฤษให้เข้าใจตรงกัน นักสื่อสารมวลชนต้องระมัดระวังในการใช้ภาษาไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการหนังสือและโทรทัศน์ ต้องพยายามทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาการใช้ภาษาไทยในสื่อสารมวลชนและเกิดประโยชน์แก่ทุก ๆ ฝ่าย ทั้งนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ กลุ่มคน ชุมชน สถาบันและสังคมไทย ตลอดไป เมื่อนำมาให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วจะเห็นปัญหา ๑๐ ข้อที่รวบรวมมาเสนอให้หาทางแก้ ใน ๑๐ ข้อมีข้อที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตอยู่อย่างน้อย ๖ ข้อ เช่น ข้อ ๑, ๓, ๖, ๗, ๙, ๑๐ ที่จะได้นำมาเป็นประเด็นศึกษาวิเคราะห์ในส่วนนี้ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของภาษาไทย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาประวัติภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในภาษาไทย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบอิทธิพลภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่มีในภาษาไทย

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ หรือวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งเน้นพระไตรปิฎก คัมภีร์ อรรถกถาและฎีกา แต่เนื้อหาบางส่วนอาจครอบคลุมเอกสาร ตำราวรรณกรรมและวรรณคดี ของไทยที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก และศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการนำมาอ้างอิงเพื่อการศึกษา เพื่อให้ทันสมัย (Update) อยู่ตลอดเวลา สามารถนำไปใช้ได้ในทุกวงการของการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นทางภาษาพูดและภาษาเขียน โดยแบ่งขอบเขตได้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านกาลเวลา ตั้งวันที่ ๑ ต.ค. ๕๒ ถึง ๓๐ ก.ย. ๕๓

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑.๔.๑ อธิธิพลหมายถึง กำลังที่ยังผลให้สำเร็จ อำนาจ อธิธิพล และอำนาจหน้าที่

๑.๔.๒ ภาษาบาลี หมายถึง ภาษาที่ใช้เป็นหลักในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท; คัมภีร์พระไตรปิฎก, พุทธพจน์, เรียกว่า พระบาลีหรือเป็นภาษาที่กลั่นกรองแล้วและเป็นภาษาที่มีการลงวิภัติและปัจจัย

๑.๔.๓ ภาษาสันสกฤตหมายถึง ชื่อภาษาในตระกูลอินเดียยุโรป ซึ่งมีใช้ในวรรณคดีอินเดียโบราณ เช่น คัมภีร์ฤคเวท ยชุรเวท สามเวท ต่อมาใช้ในวรรณคดีของพราหมณ์โดยทั่วไป และในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน หรือเป็นภาษาที่กลั่นกรองแล้วและเป็นภาษาที่มีการลงวิภัติปัจจัย

๑.๔.๔ ภาษาไทย หมายถึง ภาษา ๔ ประการคือ อักษรวิธี วิจิวิภาค วากยสัมพันธ์และนันทลักษณะ

๑.๔.๕ อธิธิพลภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาไทย

- การรับคำ หมายถึง การรับคำภาษาทั้ง ๒ นี้เข้ามาใช้ในภาษาไทย
- การออกเสียง หมายถึง การใช้เสียงให้ถูกต้องตาม ฐานกร ของภาษา
- การเปลี่ยนเสียง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงทั้งเสียงสระและเสียงพยัญชนะ
- การเพิ่มเสียง หมายถึง การเพิ่มเสียงทั้งที่เป็นสระและพยัญชนะ
- การกลายความหมาย หมายถึงการแปลที่ให้ความหมายต่างจากศัพท์เดิม

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๕.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลคำบาลีและคำสันสกฤต เอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก

๑.๕.๒ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลคำบาลีและคำสันสกฤตที่ได้จากตำรา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลคำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทยจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก และชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อรรถกถา ปกรณ์วิเสส ตลอดจน ตำราหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่นหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และจาก website. ต่าง ๆ ที่ปรากฏข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๑.๖ ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้เข้าใจภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่มีอิทธิพลในภาษาไทย

๑.๖.๒ ทำให้ทราบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ให้ไพเราะงดงามอยู่เสมอพร้อมทั้ง
ป้องกันในการนำภาษาไทยไปใช้ในทางที่ผิด

๑.๖.๓ ทำให้ทราบข้อมูลในการนำไปสอนภาษาไทยในระดับต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษาบาลี
และภาษาสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทย